

ІНСТИТУЦІЙНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Росецька Ю.Б.

Одеський державний економічний університет, м. Одеса

На початку 90-х років ХХ століття Україна встала на шлях ринкової трансформації. Створення конкурентного середовища було визнано одним з першочергових завдань транзитивної економіки. З цього моменту стало зрозуміло, що для розвитку здорової конкуренції необхідні, передусім, інституційні передумови. Це наголосило на необхідності залучення в науковий арсенал українських вчених сучасної методології та інструментарію інституціоналізму [1].

Сьогодні фундаментальні дослідження взаємозв'язку стану конкурентного та інституційного середовища нечисленні [2-4], хоча вони є необхідними для розширення меж розуміння даної теоретичної проблеми та обґрунтування дієвої державної політики. З огляду на це, метою нашої статті є вивчення інституційних передумов формування конкурентного середовища в транзитивній економіці України.

Процес створення інституційних передумов розвитку конкурентного середовища в Україні може бути поділений на два якісно відмінних між собою етапи.

Перший етап (1991-1999 рр.) збігається у часі з періодом подолання інфляційної кризи та припиненням спаду виробництва. При здійсненні заходів антимонопольної політики пріоритет віддавався обмежувальним інститутам конкуренції, що були спрямовані на обмеження проявів монополізму. Внаслідок цього на загальнодержавних і регіональних ринках з'явилися десятки тисяч самостійних суб'єктів господарювання.

У 1999-2001 рр. відбувся перехід до другого етапу, що триває до нашого часу. На цьому етапі відбувається перенесення акцентів у державній конкурентній політиці. З цього моменту пріоритет віддається сприяючим інститутам конкуренції. Інституційні перетворення сьогодні спрямовані в цілому на посилення конкурентної активності в економіці України.

Сьогодні, завдяки інституційним перетворенням, спрямованим на подолання монополізму та розвиток конкуренції, в економіці України в цілому створено основні елементи інституційного середовища, що покликані захистити та підсилити розвиток конкуренції.

Характеризуючи інституційне середовище в Україні слід зазначити його надзвичайну слабкість. Це підтверджується не лише українськими, а й іноземними дослідниками [5]. З огляду на це, нами було виділено п'ять блоків проблем інституційного середовища:

1. Нестабільність системи формальних правил.
2. Викривлення системи неформальних правил.
3. Недосконалість системи санкцій за невиконання правил.
4. Проблеми політичних організацій.
5. Нерозвиненість соціально-економічних організацій.

Відповідно, система заходів, спрямованих на подолання окреслених проблем інституційного середовища має складатися з:

1. Заходів, спрямованих на впорядкування кількості та якості нормативних актів, що приймаються центральними та місцевими органами влади, додержання принципу комплементарності та легітимності формальних інститутів.

2. Заходів, спрямованих на боротьбу з проявами корупції в транзитивній економіці України.

3. Заходів, спрямованих на покращення роботи судової системи, що покликані підсилити правове забезпечення відносин власності та договірних відносин між суб'єктами підприємницької діяльності.

4. Заходів, спрямованих на подолання адміністративних бар'єрів входу виходу на ринок та впорядкування механізмів надання державної допомоги суб'єктам підприємництва.

5. Заходів, спрямованих на розвиток соціальних організацій, таких як профспілок підприємців та покупців, що можуть успішно представляти інтереси малого та середнього бізнесу, виступаючи посередниками в діалозі між підприємцями та владою.

Література

1. Гайдай Т. Неоінституціоналізм та його аналітично-дослідницький потенціал // Економіка України. – 2003. – № 9. – С. 60-66.

2. Черненко С.О. Конкуренція та ефективність товарних ринків в Україні: Монографія. – К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2006. – 171 с.

3. Костусев А.А. Конкурентная политика в Украине. Монография. – К.: КНТЕУ, 2004. – 310 с.

4. Доклад о мировом развитии. Создание институциональных основ рыночной экономики: Пер с англ. - М.: Весь мир, 2002. – 250 с.

5. Звіт про глобальну конкурентоспроможність. Електронний ресурс:http://www.weforum.org/pdf/Gcr/GCR_04_05_Table_Contents.pdf